

culture 21
Comisión de CGLU

ESTAT DE LA QÜESTIÓ I NOVES PERSPECTIVES SOBRE MEDIACIÓ CULTURAL A BARCELONA

RESUM EXECUTIU

**CRISTIAN AÑÓ FROHLICH |
SINAPSIS**

BARCELONA
Ciudad líder • cultura 21

culture 21
Comisión de CGLU

RESUM EXECUTIU

ÍNDEX

LA COMISSIÓ DE CULTURA DE CGLU I BARCELONA	4
AQUEST DOCUMENT	5
INTRODUCCIÓ	5
OBJECTIU DE L'ENCÀRREC	6
METODOLOGIA DE LA RECERCA	6
PREÀMBUL SOBRE MEDIACIÓ CULTURAL I MUSEUS	6
DRETS CULTURALS I MEDIACIÓ CULTURAL	7
ELEMENTS CLAU	7
L'ECOSISTEMA BARCELONA. MEDIACIÓ CULTURAL, ARTÍSTICA I COMUNITÀRIA	8
ECOSISTEMA BARCELONA. ELEMENTS QUE COMPOSEN L'ECOSISTEMA DE LA MEDIACIÓ CULTURAL A LA CIUTAT DE BARCELONA	8
DIMENSIONS I EIXOS TRANSVERSALS D'INTERÈS	9
MODELS DE PRÀCTIQUES	9
CONCLUSIONS	11
RECOMANACIONS	16
ANNEXOS	16

LA COMISSIÓ DE CULTURA DE CGLU I BARCELONA

Ciutats i Governos Locals Units (CGLU) és l'associació mundial de ciutats amb més membres i amb major capacitat d'influència davant de Nacions Unides. Té la seu mundial a Barcelona. CGLU va ser creada l'any 2004, com a resultat de la fusió de tres associacions de ciutats i governos locals prèviament existents. La ciutat de Barcelona va resultar guanyadora de la competició internacional per acollir el Secretariat Mundial de l'organització (actualment al carrer d'Avinyó, 15).

CGLU té des de l'any 2004 un programa cultural important, basat en l'Agenda 21 de la cultura (aprovada a Barcelona al maig de 2004), la Declaració "La cultura és el quart pilar del desenvolupament sostenible" (aprovada a Mèxic al novembre de 2010) i la guia pràctica "Cultura 21: Accions" (aprovada a Bilbao al març de 2015).

La Comissió de cultura de CGLU està liderada per una Junta Directiva o equip de governança, formada per les ciutats de Buenos Aires, Ciutat de Mèxic i Lisboa (copresidents) i Barcelona, Bilbao, Bogotà, Brazzaville i Jeju, (vicepresidents), segons els acords sobre governança i sobre finançament que es van assolir a la reunió celebrada a París el 6 de desembre de 2015, actualitzats a la reunió de la comissió celebrada en línia en el marc del Consell Mundial de CGLU el dia 11 de novembre de 2020.

La Comissió de cultura de CGLU és segurament la principal aportació de les ciutats al debat mundial sobre les polítiques culturals. És una aportació que coincideix amb els valors de Barcelona i de Catalunya, i estan fonamentats en: (1) els drets culturals de totes les persones, (2) la protecció i la promoció de la diversitat cultural, (3) la importància de la relació entre cultura, territori de proximitat i ciutadania, (4) la importància de l'equilibri entre les accions institucionals i les accions de la societat civil en l'àmbit de la cultura, (5) la necessitat d'un diàleg entre el patrimoni i la contemporaneïtat, amb fortes arrels locals, (6) la promoció de la continuïtat creativa dels territoris, (7) la importància de redactar i dur a terme polítiques culturals sòlides que donin resposta als reptes actuals; (7) el paper de la cultura com a quart pilar del desenvolupament, en constant interacció amb els pilars econòmic, social i ambiental-territorial.

Les ciutats membres de la Comissió de cultura de CGLU utilitzen el document Cultura 21: Accions, un manual pràctic de 9 compromisos i 100 accions, realitzables i mesurables, que conformen el marc actual de "la cultura en les ciutats sostenibles". Actualment s'està treballant en l'actualització d'aquest manual: "**Cultura 21 PLUS**" s'adoptarà el 2025, després de provar-se en diverses ciutats d'arreu del món, com a nou marc internacional per als drets culturals en les ciutats sostenibles.

AQUEST DOCUMENT

INTRODUCCIÓ

La mediació cultural és un dels elements que caracteritzen les polítiques culturals de Barcelona i l'orientació estratègica dels seus equipaments, en diàleg amb les necessitats i els interessos de la ciutadania. En els darrers anys, les polítiques municipals de Barcelona han desenvolupat els processos de mediació cultural sota la perspectiva dels drets culturals, com a àmbit d'intervenció en la planificació de la gestió i la programació dels centres culturals i artístics de la ciutat, per assegurar la consolidació de la democràcia local amb la implicació del territori i les comunitats.

El compliment dels drets culturals de les persones passa per possibilitar la participació plena i lliure en la vida cultural, a través de les capacitats que permetin el desenvolupament del seu potencial humà i la contribució creativa a les comunitats de les quals formen part.¹ Aquesta responsabilitat pot articular-se a través de polítiques i accions específiques de mediació cultural que reforcin la connexió dels centres culturals de referència amb el seu entorn més immediat i també amb tota la ciutadania.

L'informe "Estat de la qüestió i noves perspectives sobre mediació cultural Barcelona" dona continuïtat als treballs realitzats en anys previs en el marc del programa **Barcelona Ciutat Líder** de la Comissió de Cultura de CGLU, en el qual participen ciutats de tot el món amb una àmplia experiència en la implementació de l'Agenda 21 de la cultura i una sòlida experiència conceptual i pràctica en relació amb el lloc de la cultura a les ciutats sostenibles. Alguns d'aquests treballs inclouen l'anàlisi de la relació entre les polítiques culturals i el turisme (2018), l'estudi de noves perspectives en l'àmbit de les polítiques interculturals (2019), l'assessorament en matèria de drets culturals (2020) i la relació entre les polítiques culturals i científiques (2022).

Aquest document presenta una reflexió sobre l'estat de la mediació cultural a Barcelona, com a element conceptual destacat en el desplegament de les mesures del **Pla de Drets Culturals "Fem Cultura"** aprovat el 2022 i impulsat amb les Jornades Internacionals pels Drets Culturals "**Culturopolis**", celebrades del 16 al 19 de novembre del mateix any, i alineat amb els principis i valors del "**Pacte per al Futur de la Humanitat**", aprovat per CGLU al Congrés Mundial de Daejeon (República de Corea) també el novembre de 2022.

La reflexió se centra en la Mesura #8 del **Pla de Drets Culturals**: "Museus de Ciutat: innovació, educació i dret a participar del patrimoni cultural de Barcelona", que inclou una línia d'acció, entre d'altres, basada en "promoure la creació de serveis de mediació i interrelació comunitària dins l'estructura dels equipaments o en estreta relació", procurant noves vies d'accés de la ciutadania, a través d'accions de foment de la creació i les pràctiques culturals, i generant governances que fomentin l'articulació comunitària i territorial.

¹ Vegeu la [Carta de Roma](#).

OBJECTIU DE L'ENCÀRREC

Els objectius de l'informe són: (a) identificar les dades bàsiques i els elements conceptuals principals que caracteritzen la mediació cultural en centres culturals, artístics i patrimonials a Barcelona, especialment els que depenen de l'ICUB; (b) identificar ciutats que han dissenyat polítiques de mediació cultural de manera estructurada i, eventualment, identificar programes i projectes d'aquestes ciutats que poden ser inspiradors per a Barcelona.

L'informe presenta conclusions i recomanacions orientats a assolir els dits objectius, alineats amb els objectius generals de la Mesura #8 del Pla de Drets Culturals:

- Facilitar plataformes que consolidin l'intercanvi de mirades i fomentin la participació i la creació col·lectiva, incloent-hi la recerca i l'experimentació cultural i artística.
- Incorporar nous models de creació i producció en què es faci efectiva la hibridació de disciplines, d'agents i de formats.
- Millorar les condicions d'accés i l'impacte social dels museus i el patrimoni a la ciutat.

METODOLOGIA DE LA RECERCA

La metodologia de recerca d'aquest estudi es basa en entrevistes a agents locals i internacionals sobre casos rellevants per a la recerca, i l'anàlisi de documentació de context sobre la mediació cultural a Barcelona.

DRETS CULTURALS I MEDIACIÓ CULTURAL

Amb aquesta breu introducció al concepte de mediació cultural, artística i comunitària es proporciona un marc de lectura inicial que posteriorment fonamentarà part de les recomanacions amb les quals es conclou aquest informe.

Per mediació cultural, artística i comunitària s'entén un conjunt de pràctiques que a través de les arts i la cultura faciliten la creació de vincles entre societat civil, comunitats, institucions culturals o administracions. La mediació cultural és una pràctica que activa espais de trobada i participació de la ciutadania, des de la pluralitat, diversitat i heterogeneïtat de mirades. Aquests vincles propicien l'intercanvi d'aprenentatges i la construcció conjunta de coneixements i pràctiques culturals i artístiques.

Les pràctiques de mediació cultural, artística i comunitària no s'han d'entendre com un servei que la institució cultural ofereix als seus públics, sinó més aviat com una praxi transversal mitjançant la qual el museu estableix vincles amb la societat, en l'àmbit especialitzat que li és propi i en el seu context de proximitat i altres com l'educatiu, de salut, etcètera.

Un museu relacional és un museu que complementa la seva dimensió patrimonial amb vincles interdependents a escala ecosistèmica i més horitzontals amb altres organitzacions, comunitats i ciutadania.

La mediació cultural, artística i comunitària és a la vegada estratègia, praxi i metodologia. Fet que implica que per entendre com s'hauria d'implementar cal parar més atenció al "com" que al "què".

DRETS CULTURALS I MEDIACIÓ CULTURAL

L'apartat sobre Drets culturals de l'informe es divideix en "Drets culturals i mediació cultural i artística" i "Mediació cultural, artística i comunitària". El primer presenta marcs de referència i contextos de desplegament dels drets culturals, en l'àmbit internacional i de Barcelona. "Mediació cultural, artística i comunitària" inclou la definició del terme i l'ús en aquest document, algunes fites en el procés de definició i desplegament de les pràctiques de mediació cultural, així com controvèrsies terminològiques. Aquestes controvèrsies evidencien que la praxis a la qual fan referència els diversos termes sobre mediació cultural han emergit i evolucionat des de llocs diferents, i reflecteixen un procés de canvi en el qual les noves maneres de fer.

ELEMENTS CLAU

L'apartat sobre Elements clau de l'informe presenta un conjunt d'idees i consideracions amb un doble objectiu: d'una banda, establir una correlació clara entre com s'entén de manera concreta en aquest document la mediació cultural, artística i comunitària i les posteriors recomanacions, i de l'altra, aportar una eina per debatre col·lectivament en futurs processos de treball, centrats en els àmbits patrimonials. L'apartat es divideix en tres seccions:

IDEES CLAU SOBRE MEDIACIÓ CULTURAL, ARTÍSTICA I COMUNITÀRIA

- És una pràctica diversa
- Planteja diverses escales de treball
- Existeix una gran multiplicitat de formats de treball
- Són pràctiques creatives, experimentals i generadora d'innovació
- Són pràctiques que produeixen coneixement i discurs

CRITERIS I MANERES DE FER DE LES PRÀCTIQUES DE LA MEDIACIÓ CULTURAL, ARTÍSTICA I COMUNITÀRIA

- Participació, col·laboració i cocreació
- Pràctiques col·lectives i comunitàries
- Intercanvi, cooperació i relacions horitzontals
- Aprenentatges, coneixements i mirada crítica situada
- Incorporació de la diversitat de veus, mirades i sabers
- Creativitat, pràctiques artístiques i culturals i altres formes de coneixement i discurs

EL MUSEU SOTA LA MIRADA DE LA MEDIACIÓ CULTURAL, ARTÍSTICA I COMUNITÀRIA

- Vincles
- Singularització
- Connectar amb el present
- Treballar amb col·lectivitats i comunitats
- Donar visibilitat i rellevància als processos de mediació cultural, artística i comunitària
- Medidores i equips de treball
- El museu proactiu
- Cocrear no és coordinar

L'ECOSISTEMA BARCELONA. MEDIACIÓ CULTURAL, ARTÍSTICA I COMUNITÀRIA

Per obtenir una imatge de en quina mesura estan implementades les pràctiques de mediació cultural, artística i educativa en els equipaments patrimonials, es considera una perspectiva ecosistèmica que parteix de la idea que aquestes pràctiques neixen de la interrelació entre diversos agents i espais d'interacció i sinèrgies.

ECOSISTEMA BARCELONA. ELEMENTS QUE COMPOSEN L'ECOSISTEMA DE LA MEDIACIÓ CULTURAL A LA CIUTAT DE BARCELONA

Per descriure aquest ecosistema es tenen en compte, en primer lloc, una tipologia d'agents, accions o funcions que es classifiquen seguint els següents apartats:

- **Equipaments culturals i patrimonials** que desenvolupen accions de mediació cultural (educativa, artística i comunitària)
- **Programes** que impulsen oportunitats de participació en l'àmbit de les pràctiques artístiques, educatives i comunitàries
- **Equipaments o programes no patrimonials ni artístics** que són rellevants perquè introdueixen perspectives o transversalitats que van més enllà de l'àmbit patrimonial
- **Esdeveniments o accions puntuals** amb capacitat de generar col·laboracions o la coordinació entre agents i/o espais de trobada de la ciutadania
- **Articulacions de l'ecosistema** que fan possible l'impuls de propostes i la relació entre agents i ciutadania
- **Generació de coneixement i formació**
- **Suport a la creació i la recerca en l'àmbit de la mediació cultural, artística i comunitària**

DIMENSIONS I EIXOS TRANSVERSALS D'INTERÈS

Aquesta descripció tipològica es complementa amb una aproximació a determinats elements d'anàlisi més transversals o qualitius que enllacen amb els objectius de la Mesura #8 del Pla de Drets Culturals i, també, amb aspectes que són rellevants i significatius envers el desplegament de les pràctiques de mediació cultural, artística i comunitària. Es pretén il·lustrar amb exemples algunes de les idees, maneres de fer i metodologies relacionades amb la mediació cultural a la ciutat de Barcelona.

Cal tenir en compte que aquesta aproximació té les seves limitacions donat que, exceptuant la informació que prové de les entrevistes, les fonts amb les qual s'ha treballat provenen de la informació pública accessible. La poca documentació qualitativa disponible o no actualitzada no ajuda a aprofundir en "com" es desenvolupen els processos de treball, que finalment és el que determina si una praxi respon a criteris de qualitat de les pràctiques de mediació cultural.

Els següents aspectes, dimensions i contextos de treball són els que contempla l'informe: la **mediació cultural**, l'àmbit **educatiu**, la **creació artística**, el plantejament **comunitari**, la coproducció ciutadana en la **crítica, experimentació** i generació de **noves narratives i representacions**, la qualitat i dimensió de la **participació** de la ciutadania.

MODELS DE PRÀCTIQUES

En aquest apartat es presenten un conjunt de pràctiques de mediació cultural, artística i comunitària més enllà del context barceloní, català, estatal i internacional amb l'objectiu de donar a conèixer models de treball que il·lustrin la diversitat de plantejaments i les potencialitats en el treball amb comunitats, col·lectivitats, la creació d'aliances i l'heterogeneïtat en les formes d'abordar qüestions i problemàtiques contemporànies que es poden dur a terme des de la mediació cultural.

La tria de propostes inclou programes, projectes i activitats no necessàriament vinculades a museus, però que sí són pràctiques de mediació cultural, artística i comunitària significatives. Els projectes no es presenten seguint una ordenació per categories sinó en relació amb ítems que poden ser útils per copsar la versatilitat i diversitat d'aquestes pràctiques i com a font d'inspiració.

Els models referenciats són:

- El jardí interior – Projecte i pràctica artística participativa
- Juga-hi! Una reflexió dels mainatges sobre joguets i gènere – Exposició, educació, perspectiva de gènere
- Orgull de museus – Museu, identitat de gènere
- Fes! Cultura – Persones migrades, drets culturals
- AccióMigrant: Festival de cultures en resistència – Persones migrades, drets culturals
- Jardí ambulant - Museu, participació i governança, perspectiva comunitària
- CONARTE. Educar y vivir. Ciutat de Mèxic – Interculturalitat, educació, perspectiva comunitària, diversitat
- Culture pour Tous, Quebec – Mediació Cultural, plataforma estatal de gestió i producció
- Dublin City Council Culture Company (DCCC). Connecting through culture & conversation – Plataforma de gestió i producció d'àmbit municipal, mediació cultural
- Fundación Museos de la Ciudad. Quito – Museus, plataforma de gestió d'àmbit municipal, mediació comunitària
- TRACES. Transmitting Contentious Cultural Heritages with the Arts. Frankfurt – Museu, educació, mediació, recerca, decolonització

CONCLUSIONS

1. CULTURA, EDUCACIÓ, COMUNITAT I MEDIACIÓ CULTURAL | ECOSISTEMA:

La quantitat i qualitat de polítiques i iniciatives desenvolupades a Barcelona podrien posicionar la ciutat com a un referent internacional, un laboratori d'experimentació, investigació i prototipat en pràctiques de cultura i educació, així com de mediació cultural, artística i comunitària.

2. IMAGINARIS I NOMENCLATURES DIVERSOS SOBRE LA MEDIACIÓ CULTURAL, ARTÍSTICA I COMUNITÀRIA:

El concepte de mediació cultural artística i comunitària està en contínua revisió, i a Barcelona les accions i polítiques han posat l'accent en la seva dimensió pedagògica i educativa, mentre que les que tenen un enfocament de proximitat des d'una perspectiva comunitària no han rebut tanta atenció. Hi ha una tendència a considerar que l'activitat educativa és un àmbit de treball diferent al de la mediació cultural, i que tota interacció que estableix un equipament amb el públic és una forma de mediació cultural.

3. CULTURA, EDUCACIÓ I PEDAGOGIA ENVERS CULTURA, PROXIMITAT, COMUNITAT I MEDIACIÓ CULTURAL:

Històricament, a Barcelona equipaments i administracions han destinat recursos a treballar el binomi cultura i educació, fet que ha permès consolidar aquestes pràctiques i l'ecosistema que les fa possible. Això no s'ha esdevingut en relació amb les pràctiques de mediació cultural, artística i comunitària. Una aproximació a aquells aspectes que han fet possible el desenvolupament d'aquest binomi permet entendre millor què funciona i quines recomanacions són pertinents en la mediació cultural, artística i comunitària.

4. ARTICULACIÓ DE LES RELACIONS ENTRE CULTURA I EDUCACIÓ:

No es pot entendre la interrelació entre equipaments culturals i comunitat educativa, així com la consolidació i la qualitat d'aquestes pràctiques de cultura i educació a escala de ciutat, sense fer esment a la tasca que des del 1991 ha desenvolupat el Consell d'Innovació Pedagògica. Aquesta xarxa d'entitats ha exercit una funció articuladora, generant vincles entre equipaments, agents culturals i escoles, ajudant a connectar l'oferta amb la demanda, i afavorint la millora pedagògica de les iniciatives impulsades.

5. CULTURA I EDUCACIÓ: UNA INCIDÈNCIA CLARA I DEFINIDA:

S'ha establert una relació clara entre les accions de cultura i educació, i la seva incidència sobre les desigualtats a escala territorial i entre segments de població. El

consens sobre aquesta correlació ha facilitat l'impuls de polítiques públiques culturals, com ara una mesura de govern específica, que ha propiciat canvis en l'organització interna de l'Ajuntament. També, programes i alguns equipaments culturals ja fa temps que aposten per una línia de treball basada en la intersecció entre cultura i educació, amb una eficàcia contrastada.

6. CONSENS EN ELS VALORS I BENEFICIS APORTATS PEL BINOMI CULTURA I EDUCACIÓ:

Existeix un consens generalitzat entre la majoria dels i les professionals de l'àmbit educatiu i de les institucions culturals que els projectes educatius impulsats des de l'àmbit de la cultura beneficien els aprenentatges competencials de l'alumnat, essent una bona estratègia perquè coneguin la ciutat i el seu patrimoni. Pel que fa als museus, les estratègies amb un enfocament educatiu, pedagògic i d'accessibilitat permeten concretar la seva visió d'equipaments oberts, connectats a la ciutadania, accessibles i que fomenten la participació i el treball en xarxa. En canvi, quan es treballa des d'una perspectiva de proximitat i treball amb les comunitats i el teixit social, no hi ha una visió clara i compartida de com aterrar les pràctiques.

7. DE LA PRÀCTICA PEDAGÒGICA A LA MEDIACIÓ CULTURAL. UN CANVI DE PARADIGMA:

Actualment s'està normalitzant una visió i unes pràctiques que comporten un canvi en la manera de concebre els vincles entre museu i escola, i els objectius i els impactes dels projectes educatius-culturals. Cada vegada es parla més de "l'escola com a centre cultural", els drets culturals com a eix de treball transversal a l'escola, la dimensió comunitària i social dels equipaments educatius, les "escoles obertes" i connectades al barri i al seu teixit social... Aquest gir suposa reforçar la dimensió comunitària de qualsevol pràctica pedagògica i la necessitat d'un treball en xarxa que fomenti una complementaritat entre cultura i educació que va més enllà d'oferir activitats o propostes pedagògiques que s'adaptin al currículum. En aquest marc de treball, prenen importància els processos de col·laboració en base a la creació de sinèrgies transversals.

8. PROCESSOS ESTÀNDARD I REPLICABLES:

Els equipaments i els programes de l'ICUB han prioritzat les accions i activitats dirigides a l'àmbit escolar i al treball amb segments concrets de la població, les quals han permès treballar amb l'objectiu de facilitar l'accés universal als equipaments, i a la difusió i coneixement del patrimoni, i han generat un procés d'estandardització de les propostes i una cultura de l'externalització de serveis i programes educatius. Aquestes formes de gestió, coordinació i producció de les activitats i projectes culturals-educatius s'allunyen dels models de treball basats en processos de mediació cultural, artística i comunitària. Processos que sovint són avaluats sota els mateixos criteris d'eficiència i eficàcia.

9. LES ACCIONS I PROJECTES DE MEDIACIÓ CULTURAL, ARTÍSTICA I COMUNITÀRIA NO TENEN UN RETORN NI DIRECTE NI IMMEDIAT EN L'EQUIPAMENT:

Mesurar el retorn i l'impacte de les pràctiques de mediació cultural, artística i comunitària en els equipaments, el territori, el teixit social i les comunitats, requereix processos d'avaluació específics i més complexos que els de les pràctiques educatives, i no sempre queda clar quin és el "retorn directe i tangible" per a l'equipament. Els vincles, accions i projectes que impulsa un equipament, si responen als criteris d'un treball de mediació cultural, tenen un impacte d'ordre ecosistèmic. L'avaluació d'aquests impactes ha de tenir en compte com aquestes accions enforteixen les relacions i interaccions dels contextos, entre comunitats o entre agents, com generen noves xarxes de col·laboració i cooperació, si tenen un efecte aglutinador i de cohesió, arrelament o vinculació, si generen percepció d'autonomia i apoderament col·lectiu i també comunitari, i si faciliten l'intercanvi de sabers i l'emergència de nous coneixements.

10. COM AFECTEN LES LÒGIQUES DE L'ADMINISTRACIÓ EN LES PRÀCTIQUES DE MEDIACIÓ CULTURAL, COMUNITÀRIA I DE PROXIMITAT:

Les pràctiques de mediació cultural comporten un treball en xarxa que involucra diverses comunitats i agents. Per a que un projecte tingui impacte pot ser necessari generar complicitats i aliances molt diverses, interpel·lant en una mateixa acció a diferents direccions de l'ICUB, tipus d'equipaments (museus, centres d'art, fàbriques de creació, centres cívics, biblioteques...) i àrees o departaments municipals (interculturalitat, acció social, joventut, etcètera.). Treballar en un context des d'una lògica de proximitat i perspectiva comunitària comporta una mirada interseccional i un treball transversal. Les lògiques administratives dificulten la gestió d'aquest tipus de projectes, i fan que es plantegi una disjuntiva: o bé aquests processos de treball s'externalitzen o bé es prioritza que les accions i projectes de mediació cultural es dissenyin d'acord al funcionament de l'Administració i de l'equipament cultural. En comptes de situar al centre les comunitats i el territori, es genera un biaix exclouent.

11. DIFERÈNCIES D'INVERSIÓ DE RECURSOS EN EL TREBALL AMB COMUNITATS SEGONS EL CONTEXT:

Els reptes que suposa treballar colze a colze amb les escoles difereixen considerablement dels què comporta el treball amb el territori i les comunitats. El treball amb el teixit social, amb entitats, comunitats i col·lectivitats, exigeix una major inversió de temps i adaptar-se a la realitat d'una diversitat d'agents. Els vincles són més fràgils i orgànics; és a dir, s'ha de tenir una major presència en els contextos amb els quals es vol col·laborar.

12. COORDINAR PROJECTES I ACTIVITATS EDUCATIVES 'VERSUS' IMPLICAR-SE EN PROCESSOS COMUNITARIS:

El treball amb escoles demana a l'equipament un tasca de coordinació i adaptació pedagògica dels continguts i de la producció de materials o del seguiment de l'activitat

que es desenvolupa a l'aula. Aquestes són tasques que es poden externalitzar o bé vehicular a través d'un programa més ampli que faciliti la connexió entre l'equipament i el centre o centres educatius. Les col·laboracions que es desenvolupen des d'una perspectiva comunitària i de proximitat deixen de tenir sentit si s'externalitzen, i si s'assumeixen directament per part de l'equipament plantegen un repte d'adaptació i flexibilitat.

13. LES PRÀCTIQUES I METODOLOGIES ARTÍSTIQUES COM A ESTRATÈGIA PER AFAVORIR UNA PARTICIPACIÓ CREATIVA I CRÍTICA SUPOSEN REPTES DIFERENTS SEGONS LA TIPOLOGIA DE L'EQUIPAMENT:

Les activitats i projectes basats en llenguatges artístics, pràctiques culturals d'entreteniment o de cultura popular són un vehicle molt eficient per promoure la participació comunitària, creativa, crítica i amb veu pròpia de la ciutadania. Mentre que, per als equipaments artístics, impulsar una iniciativa participativa que compleixi aquests requisits pot suposar haver de sortir de la zona de confort, però mantenint-se en el seu marc de treball disciplinar. Per a aquelles institucions que tenen com a eix la conservació i difusió del patrimoni, la història, l'àmbit científic o tècnic, el repte és molt més gran. Per a aquests equipaments, això significa obrir-se a una multidisciplinarietat transversal i a uns plantejaments comunitaris que impliquen més risc, un cert grau d'experimentació i haver de generar els seus propis models de treball.

14. COM I AMB QUIN OBJECTIU PODEN LES COMUNITATS I LA CIUTADANIA FORMAR PART I PARTICIPAR EN UNA INSTITUCIÓ:

Tot i que el valor de la "participació ciutadana" és present en les institucions i administracions i és un criteri que es té en compte a l'hora de programar activitats i projectes en el context local, no hi ha hagut una reflexió compartida i oberta sobre la correlació que s'hauria d'establir entre el desplegament dels drets culturals, la participació de la ciutadania i el rol dels equipaments i programes culturals. En general, les estratègies, activitats i projectes participatius que s'impulsen proposen, en la seva majoria, formes de participació poc col·laboratives i horitzontals, amb poca capacitat d'incidència real sobre l'equipament o programa. Caldria un espai de treball col·lectiu i divers per aprofundir en com es pot participar en un equipament i/o programa cultural, els perquè, qui ha de participar-hi, quin abast i quina incidència té aquesta participació, i com portar-ho a la pràctica.

15. PRESÈNCIA I REPRESENTACIÓ DE LA DIVERSITAT:

Els equipaments i programes municipals, en general, no tenen unes estratègies ni promouen accions clares per fer possible la presència, participació i representativitat de les comunitats i col·lectivitats no hegemòniques, sovint allunyades, alienes o excloses de les grans institucions culturals. Els museus i equipaments acostumen a abordar aquestes qüestions oferint un servei específicament dissenyat per facilitar

l'accés a una col·lectivitat concreta, programant activitats enfocades a una comunitat específica. No existeix per part de les institucions culturals, ni del mateix ICUB, un posicionament i unes polítiques i accions que abordin aquesta qüestió de manera estructural. Cal plantejar com un equipament, des de la seva singularitat, pot formar part d'una estratègia de ciutat que vetlli perquè les polítiques culturals s'impulsin i es gestionin des d'una perspectiva diversa que inclogui totes les realitats culturals i vitals que fan ciutat.

16. EDUCACIÓ, MEDIACIÓ, ORGANITZACIÓ INTERNA I EXPERTESA:

Els reptes i la manera de abordar-los que afronten els equipaments culturals que treballen amb la perspectiva de la mediació cultural i la interculturalitat són diferents per a cadascun d'ells. Estan en funció de factors molt diversos que fan que el desplegament d'una estratègia de treball de proximitat, participativa, comunitària i compromesa amb el context necessiti una proposta de mediació cultural feta a mida en base a un procés de coneixement del territori i del seu teixit social i cultural. Implica, segurament, un replantejament de l'organització interna, una redistribució o captació de recursos i una estratègia d'aprenentatge i capacitació institucional en relació a les pràctiques de mediació cultural.

17. ABORDAR ELS REPTES EN COMÚ DES D'UN MARC ECOSISTÈMIC I DE MANERA SINGULARITZADA:

El desplegament de la Mesura #8 del Pla de Drets Culturals de Barcelona implica, per part dels equipaments, sumar a les seves formes de fer una perspectiva de treball basada en les pràctiques de mediació cultural, artística i comunitària. Els reptes que comporta implementar aquests models de treball, tot i que s'han d'escometre des de cada equipament, s'haurien d'emmarcar en un procés de canvi més ecosistèmic, d'àmbit municipal, amb una injecció decidida de recursos i una articulació global que aprofiti les experiències ja desenvolupades en aquesta direcció, com per exemple la del binomi cultura | educació. Cal pensar altres formes de relació entre els equipaments i el teixit professional per tal d'estimular la recerca i la innovació, fent de les "externalitzacions" i les licitacions un marc de treball cooperatiu i col·laboratiu més horitzontal i menys pensat com una prestació de servei.

RECOMANACIONS

Les recomanacions s'agrupen en tres grans apartats, i inclouen objectius, recomanacions concretes i referents inspiradors:

1. Imaginaris i terminologia comuna entorn del concepte i pràctica de mediació cultural, artística i comunitària:
 - Difondre i estendre un imaginari comú i compartit entre els professionals dels museus i l'ICUB;
2. Ecosistema cultural des de la perspectiva de la mediació cultural, artística i comunitària:
 - Desenvolupar estratègies i accions per crear un marc de treball ecosistèmic a l'entorn de la mediació cultural;
3. El Programa de mediació cultural, artística i comunitària:
 - Posar en marxa un programa de mediació cultural, artística i comunitària que permeti crear i mantenir un ecosistema viu.

ANNEXOS

L'informe inclou l'Annex 1 "Entrevistes locals" i l'Annex 2 "Entrevistes internacionals", els quals llisten el conjunt de persones entrevistades en el marc d'aquest estudi, i ofereixen dades i informació de context.

CONTACTE

Per a més informació, us podeu adreçar a:

Ciutat de Barcelona

Institut de Cultura de Barcelona (ICUB)

Jaume Muñoz Jofre: jmunozj@bcn.cat

Web: www.barcelona.cat/barcelonacultura/es/icub

Ciutats i Governes Locals Units (CGLU) Comissió de cultura

Email: culture@uclg.org

Web: www.agenda21culture.net

